

يىل : ۱ صاى ۱۳

يىللىقى

عثمانلى مملەكتى ايچىن ۱۲ غروش
روسىيە عجمستان ايچىن ۲ روبلە
باشقا مملەكتلر ايچىن ۵ فرانك

صايدىسى ۱۰ پارا

تۈرك سوزى

خەلقە دوغرو كىتمەك ، خەلق ايچىن چالاشمىق . . .

ھەفتە ۱۰ « تۈرك يۈردى » ھەپتە ئىككىنچى

مديرى جلال ساھىر

ادارە خانە

استانبول دە نور عثمانىيە

جادە سەندە ۰۰ : نومرولى

« تۈرك يۈردى »

ئىككىنچى ھەپتە ۳ تەموز ۱۳۳۰

بۇ صايدە كى يازىلار

مىصاحبە : لسانىك سادە لىشمەسى ، عمر سەيف الدىن * مەكتۇبلار : بىر مەكتۇب ، بىر مەكتۇب * تۈرك دىنياسىدىن ، آ . ج . مىلى ھىكايە :
تۈرك چوچوغى ، عمر سەيف الدىن * ھائىلە ھىياتىدىن ، (قارىقاتور - رەسىم)

استخدام ايديلمىسى كابلده چىقان «سراج الاخبار» غزەتەسى مەدەرلەنگەنە اىتمىشلردىر.

تورک اثرلىرىنى آراشۇرۇپ... — تاشكەنددە چىقان «صدای تورکستان» رەقىمىزىڭ خەبرى اوقۇلى ياۋوشىف نوشرىۋان اقدى اورتا آسىيادە ئسكى تورک اثرلىرىنى آراشۇرۇپمۇ ئىچون تورکستاندەكى سىياحتى تاملایەرق تاشكەندە گەلمىشدر. تاشكەند موزەخانەسندەكى اسلام و تورک اثرلىرىنى تەدقىق ايتىش و بودفەسە بوتون آسىيادە سىياحت ايتىك فەكرىلە غولجە و خطاى طرفلىرىنە دوغرو سىياحتە دوام ايتىمگە قرار وىرمىشدر. مومى الەك بو سىياحتىن مەقسدى ئسكى تورک و اسلاملىك تارىخلىرىنە دائر ئسكى اثر و يازىلىرى تەدقىق ايلە تورک و اسلام تارىخىنە خەدمەت ايتىمىكدر. تەدقىقاتىنن حاصل اولان اھمىتىلى پارچەلىرىنى «صدای تورکستان» غزەتەسە يازمىقدەدر.

قائىدەسەردە تورک... — بوندن بش آلتى يىل اول موجودىتلىرى بىلە بىلىنمەن قاترىناسلاو مىسلمانلىرى صوك زمانلردە پارلايەرق گوزەگورونمە يە باشلامىشلردىر. شەمال تورک مطبوعاتىدە اوقۇندىغىنە گوزە بونلر اون بش يىك روبلە قادار پارا صرف ايدەرك اوستى جامع شريف و آلتى مەكتەب اولمق اوزرە بويوك بربنا ياپدىرمىشدر. بونىيائى مەتبۇلاتلارە وىرەرك مەنتەم صورتدە يولونە قويمىشدر. دورت سەندەن برى بو مەكتەبە دەرر صەفلىق بر ابدائى مەكتەبى يىكى اصول ايلە چوچوقلر اوقۇندىرىلىۋرۇش، بوندن باشقا بر تورک كىنجى روس اعدادىسىنى بىتەردىگى گىبى ايكى تورک طلبەدە روس بويوك تىجارەت مەكتەبىڭ اوچىنجى صەنفە امتىحان وىرەرك گىرمىشدر. ىدى سەنەك تىجارەت مەكتەبىدە اوقۇيان ايكى خاتم قىزدن برىنجىسى تىجارەت مەكتەبىڭ بشىنجى دىكرى ايسە برىنجى صەنف امتىحانى وىرمىشدر. داھا بر چوق كىنجىلر وگرك خاتم قىزلر بويوك مەكتەبلەرە گىرمەك اوررە حاضرلانىۋرلرۇش.

مەقسەت بر توقىف... — تورکستاندە آلماتا شەرنەدە مىسلمان قرائىتخانەسى روس حەكومتى طرفىدن آرانىلەرق ھىچ برشى بولونمادىنى ھالە قرائىتخانەڭ مەسئول مەدەرى تاج الدىن

آت قوشمىقىدە مەزل آلمىز.

اقدى توقىف ايدىلىشدر. تاج الدىن اقدى آلماتادە بويوك بر تىجارەت قىرور بىر زاتدر.

ازمىر دارالمەلىمىن اىزىمىلىرى... — باشلارندە غيور مەدەرىلىرى ادم نژاد بك اقدى اولدىنى ھالە ازمىر دارالمەلىمىن اىزىمىلىرى ياپا اولەرق استانبولە گىلورلر. اىزىمىلىرى ازمىردن قالقدىن صوگرا صاللى، قەرسى يوللە يورويە جەكەر و اىجاب ايدىن ىرلردە لازم كەن بەش تەدقىقات اىچىن بر قاچ كىچە قالە جەلرلردىر. اون تەموز مىل بایرامىدە بروسەدە بولونەرق بر قاچ كون قالدىقن صوگرا استانبولە گە جەكەرلردىر. باشلارندە ادم نژاد بك اقدى بولونمىسى جەتەلە اىزىمىلىرى بوسىياحتىن بك چوق استفادە ايدە جەكەرى طەبەئىدر.

مى مەلۇمە

بىر ىمۇ

تورک چوچوغى

۲

ناصىل ئولدى ؟

باشى ە نىچى صايىدە

آە دە گىشەمەن يالگىز بزم ضابطلردى. عسكەرلىرى، طوپلارنى، توفىكلارنى، و طنلارنى، عرضلارنى، ماللىرىنى دوشمانە وىردىكەن صوگرا قورتاردىقلىرى پىس و قىمتىز جانلارنى اگەندىرىۋرلر، ىنە ئسكىسى گىبى پارلاق قىلىجىلارنى ىرلەر سورتەرك مظفر دوشمان عسكەرلىرىڭ آراسىدە، اركەكلرەك اۋگەندىن كچىن بر قىز طورىلە اۋتا. نمان گىزىنىۋرلر. غازىنولردە باجاق باجاق اۋستە آتوب نارىن قادىنلر گىبى نازك و بياض اللرىلە طارامىش صا. چلرىنى، يوقارى يە قالدىرىلىش بىقلىرىنى دوزەلتىۋرلردى.

— نىچىن كىتمە يە جەكەر... بولغارلر چتالچە يە دايانمىشدر. استانبولە ياخود ازىمىرە گىدەرلرسە تەكرار محارەبە يە گۈندەرىلك اھتاللرى وار. اونك اىچون بورادە وقت كچىرمەنى تەرجىح ايدىۋرلر.

بىر ىمۇ قىپ قىرمىزى اولدى. دنىادە بوقادار عادىلك و قورققلىق اولايلىرىمىدى ؟ — وای آچاقلر، وای ...

دىيە ھاقىردى. كەندىنى طسوتامادى، خەتەندىن آغلامايە باشلادى. باباسى اوگا تىلى وىرمگە چالەشدى. بو ضابطلرەك قىساقلىرى اولمادىغىنى، چونكە زواللىلرەك قومىتلىرىنى ادراك ايدەمەدىكەندىن، تورک اولدىقلىرىنى تورک و توركلك نە اولدىغىنى و نە اولاجىغىنى بىلمەدىكەلىرىنى سسوللىۋر، «قىساق بىرە توركەگىزى اونوتدىران سىبلردە...» دىۋرلردى.

يوزواللى ضابطلرە «تورامە» ك نە دىمەك اولدوغىنى برى برلرىنە سوراجق قادار مىلتىلەندىن خەبەرلىرى يوقدى. تورک تارىخىڭ بر خەرقى بىلىمىۋرلردى. ھالبۇكە دوشمانلرىمىز كەندى مىلتىلەرىڭ روخەندىن آلدىقلىرى مەكۇرە «ايدە آل» لرلە ايلرى آتلىۋرلر، تارىخلىرىڭ اونلرە سويلەدىگى بويوك وظيفەنى اجرا ايدىۋرلر. غەنەلرى، وطنلرى، آرى قالش قارەشلىرى اىچىن سويلە سويلە قانلرىنى دو كويۋرلردى. روملر «مەغالوئەدە» لىزىنى يەنى بويوك املارنى تەقىب ايدەرك بىكەرچە ئولو براقىۋر، تورک طوپلارنىڭ اوزرىنە صىچرايەرق نەقلىر سويلۋرلر، «الەنەزم» اىچىن دھا ايلرى كىتمە يە يىمىن ايدىۋرلر، بولغارلر «ناشى، ناشى، چارىغراد ناشى» يەنى «استانبول بزم اولاجق، استانبول بزمدر.» دىنە سويلەرك آتەشە آتلىۋرلردى.

فقط توركلر... توركلرەك ھىچ بىر فەكرى، بويوك دەگىل، ھەتتا كوچۇك بر املى بىلە يوقدى... بويە عمومى و مەشرك بر املە، بروجدانە، بر روخە صاحب اولمايان بر مەلتەك افرادى شوين، اغوئىست، خودكام اولورلردى. عمومى و مەشرك بر مەلتەك حىياتى، مىثلا

اۋەت يالگىز بونلر دەگىشەمە مشلردى، صانكە اونلرچە برشى اولمامش، صانكە سىلانكەك آلىمامش، صانكە مەھجرلرەك آكلا تەدقىقلىرى قانلى قەتل عاملر وقوع بولما. مشدى. اونلر ىنە آرابالرە بىنىۋر، شانتوزلرلە قونوشۋر، ھالا برىرلرلە پولىتەقە يە دائر مەناقشەلر ايدىۋرلردى.

بىر ىمۇ بونلردىن اىگەرەنىۋر، يانلرىنە گىدوب طوقا. تلامق ايسەتە يوردى. بونلر ناصىل آدملىرى ؟ ھىچ ھەسلرى يوقىدى؟ مظفر يونان و بولغار ضابطلرىڭ آراسىدە، يونان عسكەرلىرىڭ اىچىدە ناصىل اۋتائماندىن ياشايە بىلىۋرلر؟ بوتون روم، يەھۇدى و اجىنى قادىنلرىڭ اونلرە آتەدقلىرى نەزەرلەردەكى ھەقارەت و تەفرىق آكلا. مىۋرلر مىدى ؟ روم چوچوقلىرى بىلە ارقالرىنە طاقىلمىغە، اونلر گەچدىكەن صوگرا : «يۈھى تورقوس، كەرانادىس...» دىيە نەزەر آتەغە باشلامىشدر. بونلردە براز صىقىلمىق اولسە اللرىلە تەسلىم ايتەدىكەلىرى بو شەردە دورايلىرىمىدى؟ ھایدى جانلرى طاتلى ايدى؟ كەندىلرىنى اولدۇرە مىزلردى. فقط مىدانە چىقمىقدە نە مەنا واردى. بورادىن بر ىرە دىفە اولوب گىدە مىزلرسە بر گۈشە يە صاقلانمازلىرىمىدى ؟

اۋدە باباسە صوزدى :

— آكلا دىق، سىلانكەك ضبط اولوندى. فقط بو ضابطلرى نىچىن طوتىۋرلر، سوس دىيەمى ؟ باباسى باشى صاللا دى :

— ھەمەت ياۋروم، دىدى اونلرى طوتان يوق، كەندىلرى دورويۋرلر.

بىر ىمۇ گوزىنى آچدى .

— كەندىلرىمى دورويۋرلر ؟

— اۋت كەندىلرى .

— ناصىل ؟ اونلر اسىر دەگىلمى ؟

— خاير ياۋروم. يونان اردوسىڭ قوماندانى پرنس قسطنطين اونلرە : «آنادولويە، استانبولە گىدە بىلىرسىڭر.» دىمىش .

— آى نىچىن گىتىۋرلر ...

آت بىكەك بولماشنى ...

توركلك ديهه عالى ، يوكسك ، مقدس بر شى ادراك
ايمه ديكلرندن خصوصى و فردى حياتلىرى قيمتله نير .
جانلىرىنى قولايلاقلا فدا ايدمه نزلردى .

باباسى ساعتلرجه آكلاتيوردى . او خيال ميا
ايشيديور ، كنديسنك قوميتنى دويدوغنى ، بر تورك
اولدوغنى پك گوزهل بيلديگنى دوشونيوردى . مادامكه
كنديسى تورك اولدوغنى بيلسيوردى ؛ بويوك توركلگى
بوگون جان چكيشه ن بويوك توركلگك فلاكتنى
آكلاتيوردى . او حالده كندى فانى حياتنك آرتيق
هيچ اهميتى يوقدى . بو فانى وموقت حياتى ، بويوك
توركلگك بويوك حياتى ايچين فدا ايدويورمه ليدى . فقط
ناصيل ؟ . . .

آرتيق پريمو هپ بونى دوشونيوردى . سلانيكدن
گيتمه يه قرار ويرمشدى ، سوقاقلرده روم ، بولغار
عسكرلرينك دوريه لرى آره سنده گزييور « فقط ناصيل »
موقت و اهميتسىز حياتى نه صورتله فدا ايدمك جگنى دانغا
گچيوردى . آرتيق تورك ضابطلرني گوره ميوردى .
عجبا پرنس قسطنطينك ويرديگى اذندن استفاده ايدمك
هپسى استانبوله ، ياخود ازميزمى گيتمشلردى ؛ ايكي
كوندن برى خاستالانه رق اودن چيقاماين باباسنه
صوردى :

— استانبوله گيدن ده اولمش ياوروم ، فقط بولغارلر
كلنجه پروتستو ايتمشلر . يونانلىلرده قالانلك هپسى اسير
گيبي طوتوب آتنه يه كونده رمش .

پريمو : « اوخ » ديدى . اسيرليگى آغير وعزت
نفسه مغاير ، سفيلى و رزىل بر حالده اولارق قبول
ايدويورلردى . ايشته بو محاربه دن قاچانلرك حالى . . شيمدى
پيس و مسكين طاووقلر كيبي اونلرى كومسلره طيقاچقلر .
اوزه رلرندن كيليدله يه جكلردى . . . پريمو بوگا سوينيوردى
بو قارا گونلرده يگانه سوينجى بو اولدى . بو ضابطلرك
سوقاقلرى دولاشمارلنى هيچ چكهميوردى .

آرتيق راحت راحت گزينيوردى . اوگا كوچوك
اولدينى ايچين آلديرميورلردى . ريختمه ، قيشلايه ،

ايسيتاسيونه ، حاصلى هر يره گيدييور ؛ دوشمان عسكر .
لرينك ، دوشمان ضابطلرينك نشئه لرىنى سير ايدويور ،
اما هپ مينى مينى قلى بويوك توركلك ايچين چارييور ،
شوفانى حياتى شانلى بر صورتده تاريخلره كچه جك بر
طرزده فدا ايمه نك يولونى دوشونوب دورويوردى .

* *

پريمو يوكسك مرمر بر بينك طاشنك اوستنده
آرسلان گيبي دورويور ؛ آنده قيرمى آطلاسدن
ياپيلمش بويوك بر يارق . . باشنده بيض قوزى ده ريسندن
پارلاق وشيق بر تورك قالباغى . او كنده كى ميدان بوتون
مغلوب دوشمانك اسيرلريله دولمش . پريمو ياورينه امر
ايدويور :

— أولا قيراللر گلسين . . .

أوت كوچوك اوغوز طيبيق فيرانسزلرك ثان دارقى
گيبي توركلرك باشنه كچمش و بوتون دوشمانلرى بوسكورتمش ،
مملكه تلىرىنى ياغما ايتمش ، نهايت هپسىنى ؛ قيراللرينه ،
قيرالچهلرينه ، پيرنسلرينه ، پيرنسلرلرينه ، ماره شاللرينه ،
جنراللرينه وارينجه يه قدار هپسىنى اسير ايتمشدى . شمدى
بوتون بو سككز يوزبيك كيشينك حياتى اونك برسوزينه
باغلى . . . شيمدى طاقنك آلتينه كلشلىر ، آمان ديله يورلر . . .
دهشتلى بر اوغولتو ايچنده هپ بو سس ايشيديليور .

— داجيوه اوغوز . . .

— زيتو په دى اوغوزوس .

— . . . . .

— . . . . .

— . . . . .

— ياشاسين شانلى جهانگير اوغوز . . .

قالابالغك آراسندن درت كشى ايله ريليور . بونلر
قيرال فرديناند ، قيرال يوركيه ويچ ، قيرال نيكيئا ، قيرال
ژورژ . . . هپسى يره باقييور . طاشك ديبه ديزيليورلر .
باشلرني اگييورلر . اوغوز آنده كى بويوك و آل بايراخى
اوزرلرند دالغالانديرييور . و

يتمدى

عمر سيف الدين